

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
Донбаський державний педагогічний університет»
Горлівський інститут іноземних мов

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Голова Відбіркової комісії
Директор ГІМ С. М. Беліцька

ПРОГРАМА ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
З ІСТОРИЧНОГО ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА
для вступників на денну форму навчання для здобуття третього
(освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю
032 Історія та археологія

Дніпро 2023

Обговорено та затверджено кафедрою вітчизняної та зарубіжної історії
(протокол № 9 від 07.06.2023).

Укладач програми: Євсеєнко С.А. – кандидат історичних наук, доцент.

Схвалено Науково-методичною радою Горлівського інституту
іноземних мов

Протокол № 8 від «20» червня 2023 р.

Голова

Т.М. Марченко

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Відповідно до правил прийому особам, які вступають до аспірантури з іншої галузі знань (спеціальності) ніж та, яка зазначена в їх дипломі магістра (спеціаліста), можуть бути призначені додаткові вступні випробування. Додаткові вступні випробування передують вступному іспиту зі спеціальності. Оцінювання додаткових вступних випробувань здійснюється наступним чином: «зараховано» або «не зараховано».

Для сучасного стану історичного знання характерний підвищений інтерес до теоретико-методологічних проблем історії, пошук альтернативних концепцій інтерпретації минулого, відмова від заданих ідеологічних схем і одновимірних трактувань. У зв'язку з цими процесами посилюється увага істориків до розробки фундаментальних проблем джерелознавства, української археографії та методики дослідження історичних джерел, що займають все більш значуще місце в системі історичного знання. Наявність джерелознавчої підготовки є необхідною умовою професійної діяльності історика, обов'язковим компонентом якої є наукова організація і висока культура опрацювання, дослідження та використання історичних джерел. Виходячи з цього, головними завданнями джерелознавства є розробка на основі теоретико-методологічних принципів і прийомів (історизму, об'єктивності) вивчення принципу адекватності джерел щодо історичної дійсності, а також вироблення методів виявлення, відбору та подальшої обробки інформації, що міститься в ньому. При цьому джерелознавство на відміну від інших історичних дисциплін розробляє найбільш загальні прийоми наукової критики і методи роботи дослідників з усією масою історичних джерел.

Історичне джерелознавство – історична дисципліна, що вивчає походження, типологічні особливості і специфіку функціонування в контексті соціально-культурного розвитку історичних джерел. Джерелознавство займає одне з центральних місць у системі професійної історичної підготовки, оскільки забезпечує формування основних професійних навичок роботи з різноманітними історичними джерелами.

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З ІСТОРИЧНОГО ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА

Тема 1. Теоретичні засади джерелознавства.

Предмет і об'єкт джерелознавства. Визначення історичного джерела. Класифікація історичних джерел. Періодизація історичних джерел. Види інформації про минуле. Фіксовані джерела інформації про реальність. Джерелознавство – наука про джерела. Джерелознавство та історичні дослідження. Джерелознавство та система спеціальних історичних дисциплін. Історичний джерело та історичний факт. Поняття про історичне джерело в різних теоріях історичного пізнання.

Тема 2. Метод і структура джерелознавчого дослідження.

Метод і структура джерелознавчого дослідження. Вироблення і накопичення знань про історичну критику джерел. Взаємодія історичних концепцій і джерелознавчих прийомів вивчення і використання документів. Виділення логічних етапів джерелознавчого аналізу, методи вирішення дослідницьких завдань на кожному етапі. Евристичний етап джерелознавчого дослідження. Джерелознавчий аналіз як система дослідницьких процедур. Завдання джерелознавчого аналізу: визначення зовнішніх особливостей пам'ятки, встановлення її автентичності, прочитання тексту, встановлення часу, місця, авторства, обставин і мотивів походження джерела; інтерпретація тексту, оцінка його достовірності, повноти, наукової значущості інформації. Вироблення прийомів і методів обробки даних джерела. Єдність методології, методики і техніки джерелознавчого дослідження. Джерелознавчий синтез.

Тема 3. Основні комплекси історичних джерел.

Літопис як історичне джерело. Еволюція законодавчих джерел (X-XIX ст.). еволюція діловодної документації (X-XIX ст.). Різновиди системи загального документування XVI-XVII ст. Розвиток діловодства в другій половині XIX – на початку XX ст. Особливості складання та оформлення ділових паперів. Документація державних установ. Різновиди документів центральних і місцевих органів державної влади і управління їх особливості та прийоми аналізу. Статистичні джерела. Джерела особового походження. Зміна в корпусі джерел на початку XX ст. Радянська статистика. Радянська діловодна документація.

Тема 4. Роль джерела у виконанні інформаційних, управлінських та адміністративних функцій.

Використання архівних документів в інформаційних, управлінських і адміністративних цілях. Підготовка до роботи в архіві. Доступ до архівних документів. Прийоми роботи з регіональною діловодною документацією.

Тема 5. Джерелознавство в професійній підготовці історика.

Методи джерелознавчого аналізу. Історичні фальсифікації та методика їх викриття. Підробка і фальсифікація: визначення, причини і час появи, механізми функціонування. Інформаційні можливості вивчення підробок. Основні характеристики підробок.

Перелік питань

додаткового вступного випробування з історичного джерелознавства

1. Методологія історичного джерелознавства.
2. Основні проблеми джерелознавства історії України.
3. Історичне джерел як носій історичної інформації
4. Класифікація джерел та її завдання
5. Методика пошуку та виявлення джерел
6. Огляд речових джерел з історії України
7. Загальна характеристика зображальних джерел
8. Усні джерел в Українській історії та їх значення.
9. Лінгвістичних джерел в дослідженні проблем історії України
10. Писемні джерела. Преса як історичне джерело в дослідженні сучасних проблем історії України

Критерії оцінювання

«Зараховано» - вступник достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією.

«Не зараховано» - вступник не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.

Рекомендована література

1. Воронов В.І. Джерелознавство історії України: Курс лекцій / В.І. Воронов. – Дніпропетровськ, 2003.
2. Історична наука: термінологічний та понятійний довідник. – К., 2002.
3. Історичне джерелознавство: Підручник / Я.С. Калакура, І.Н. Войцехівська, С.Ф. Павленко та ін. – К., 2002 (2019).
4. Швецова-Водка Г.М. Документознавство. Навчальний посібник / Г.М. Швецова-Водка. – К., 2007.